

До спеціалізованої вченої ради
ДФ 70.895.092 у Хмельницькому
університеті управління та права
імені Леоніда Юзькова

РЕЦЕНЗІЯ

кандидата юридичних наук, доцента

ГАВРІКА Романа Олександровича на дисертацію

**ПАНЧУКА Олександра Олександровича на тему «Прискорені
провадження в адміністративному судочинстві України», подану на
здобуття ступеня доктора філософії в галузі знань 08 «Право» за
спеціальністю 081 «Право»**

Актуальність обраної теми дисертації. Проведення судово-правової реформи у 2016-2017 роках зумовило істотні зміни у адміністративному процесуальному законодавстві, в тому числі з питань строків та стадій адміністративного судочинства, запроваджено інститути складної адміністративної справи, термінової адміністративної справи, типової та зразкової адміністративної справи, загального та спрощеного позовних проваджень. Правозастосовча практика за попередній період показала недостатню ефективність здійснення провадження у адміністративних справах незначної складності, коли наявні у законодавстві положення про обов'язкову участь сторін у судовому засіданні, можливість відкладення судового засідання у разі неявки однієї із сторін, тривалі строки розгляду справи, в тому числі проведення двох типів судових засідань – підготовчого судового засідання та судового засідання, на якому відбувається з'ясування обставин справи та дослідження доказів, не захищали законні інтереси позивача у адміністративній справі, порушували такі принципи адміністративного судочинства, як ефективність та оперативність правосуддя. У зв'язку із цим, справи, що не відносяться до категорії складних адміністративних справ, відповідно до оновленої редакції Кодексу адміністративного судочинства України, наразі вирішуються у спрощеному позовному провадженні, а в окремих випадках – у письмовому або скороченому (прискореному) провадженнях. Вище викладене дозволяє максимально врахувати законні інтереси сторін у адміністративному судочинстві у справах незначної складності, дозволить розглянути певні категорії адміністративних справ у спрощеному форматі, за відсутності сторін, якщо вони не виявили бажання взяти особисту участь у судовому засіданні, мінімізувати окремі процесуальні формальності у випадках, коли достатнім є дослідження доказів судом виключно у письмовому форматі. В той же час, спрощення адміністративного судочинства, скорочення строків розгляду не має відбуватися за рахунок зниження якості судового захисту чи порушення прав сторін. Важливим в цьому аспекті є наукове обґрунтування застосування спрощених, скорочених (прискорених) проваджень у адміністративному

судочинстві, з урахуванням європейського досвіду, адаптації українського законодавства до стандартів ЄС та Ради Європи. У цьому контексті рецензоване дисертаційне дослідження має важливе наукове та прикладне значення.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Тема дисертаційного дослідження виконана відповідно до наукової теми Хмельницького університету управління та права імені Леоніда Юзькова «Управлінські та правові засади забезпечення сталого розвитку України як європейської держави» (номер державної реєстрації 0108U008927), наукової теми кафедри конституційного, адміністративного та фінансового права Хмельницького університету управління та права імені Леоніда Юзькова «Правові засади організації та здійснення публічної влади» (номер державної реєстрації 0123U102955).

Ступінь обґрунтованості положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, їх достовірність і новизна, повнота їх викладу в опублікованих працях. Аналіз рецензованих анотації, тексту дисертації та змісту публікацій Панчука Олександра Олександровича дозволяє зробити висновок про наукову обґрунтованість та достовірність наукових результатів, які були отримані в результаті дисертаційного дослідження. Усі положення, висновки та рекомендації дисертаційної роботи є достатньо обґрунтованими та базуються на теоретичних положеннях, нормативно-правовій базі.

Результати дослідження відповідають поставленій меті та завданням. Підтверджено вміння дисертанта обирати відповідні методи наукового пізнання та релевантно їх застосовувати. Автором використано комплекс загальнонаукових і спеціально-юридичних методів наукового пізнання, зокрема, діалектичний, формальної логіки, системно-функціональний, аналізу і синтезу, компаративістський методи дослідження.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що дисертаційна робота є одним із перших досліджень, в якому на основі всебічного аналізу наукових джерел, нормативно-правових актів та судової практики здійснено теоретичне обґрунтування та розробку пропозицій щодо подальшого вдосконалення законодавства, яким урегульовано прискорені провадження в адміністративному судочинстві України. У роботі вперше визначено концепцію прискорених проваджень в адміністративному судочинстві які розглядаються у значенні субінституту адміністративного процесуального права, як форми адміністративного судочинства, як процедури розгляду та вирішення термінових адміністративних справ в суді першої, апеляційної чи касаційної інстанції; розглянуто прискорені провадження як особливий субінститут адміністративного процесуального права у межах інституту розгляду адміністративної справи судом першої інстанції за правилами загального чи спрощеного позовного провадження, яким урегульовані правовідносини щодо вирішення адміністративними судами справ незначної складності та інших справ, для яких пріоритетним є швидке вирішення справи через зменшення строків вирішення справи чи здійснення окремих процесуальних дій із спрощенням інших елементів адміністративного процесу або без такого; визначено прискорені провадження як форму адміністративного судочинства

(поняття прискорених проваджень у широкому розумінні), призначеної для розгляду справ незначної складності та інших справ, для яких пріоритетним є швидке вирішення справи, розгляд і вирішення адміністративної справи в суді першої, апеляційної чи касаційної інстанції, що передбачає як формальне зменшення строків розгляду та вирішення адміністративних справ (у випадку вирішення термінових справ – ці строки надзвичайно скорочені, а у випадках виборчих спорів та спорів, пов'язаних з реалізацією права на мирні зібрання – прив'язані до фактичної події – дня голосування чи дати проведення заходу), так і фактичне – зважаючи на опціональність проведення судового засідання, окремих судових процедур та стадій (за рахунок підготовчого провадження та судових дебатів), а в окремих випадках – і у зменшенні документів по суті справи, що подаються та кількості учасників справи. порівняно із тими, які застосовуються у загальному позовному провадженні. В цьому контексті прискорене провадження в адміністративному судочинстві збігається за змістом із спрощеним позовним провадженням та його особливими процедурами – письмовим провадженням, а також провадженням щодо розгляду та вирішення термінових адміністративних справ; визначено поняття «прискорення адміністративного судочинства» як швидке вирішення справи через зменшення строків вирішення справи чи здійснення окремих процесуальних дій (скорочення адміністративного судочинства), як спрощення інших елементів адміністративного процесу (спрощення адміністративного судочинства) або як комбінацію скорочення та спрощення адміністративного судочинства. В дисертації вдосконалено визначення прискорених проваджень як процедури розгляду та вирішення термінових адміністративних справ в суді першої, апеляційної чи касаційної інстанції, що передбачає зменшення строків вирішення справи чи здійснення окремих процесуальних дій із спрощенням інших елементів адміністративного процесу або без такого; перелік підходів до розуміння правової природи проваджень щодо розгляду та вирішення адміністративних справ в порядку адміністративного судочинства, що здійснюється із скороченням строків вирішення адміністративної справи, окремих стадій провадження чи окремих процесуальних дій суду, учасників провадження з метою як швидкого, так і справедливого вирішення адміністративних справ; перелік ознак та видів таких проваджень; перелік правових засад впровадження прискорених проваджень в адміністративному судочинстві держав-членів Ради Європи та Європейського Союзу відповідно до правових актів цих організацій та доктринальних джерел; удосконалено визначення спору, що пов'язаний з виборчим процесом та процесом референдуму. Також в дисертаційному дослідженні набули подальшого розвитку наукові позиції щодо: ознак адміністративних справ у спорах, що пов'язані з виборчим процесом та процесом референдуму, ознак адміністративних справ у компетенційних спорах, за винятком спорів, що стосуються реалізації компетенції суб'єктів владних повноважень через видання ними нормативно-правових актів, ознак адміністративних справ за позовами суб'єктів владних повноважень у прискореному провадженні, ознак адміністративних справ за зверненнями податкових органів, що вирішуються у

прискореному провадженні, ознак справ щодо реалізації права на свободу мирних зібрань. Автор проаналізував досвід застосування прискорених проваджень в адміністративному судочинстві за законодавством держав Європейського Союзу та держав-кандидатів в члени ЄС та запропонував напрямки удосконалення законодавства України, яким регламентовано застосування прискорених проваджень в адміністративному судочинстві у світлі європейської інтеграції України.

Дослідження Панчука Олександра Олександровича, окрім наукового значення, має як теоретичну, так й практичну цінність, до тексту дисертаційної роботи додано Акт про впровадження результатів дисертаційного дослідження у навчальний процес Хмельницькому університеті управління та права імені Леоніда Юзькова.

Результати дослідження відображено в чотирьох наукових статтях, опублікованих в наукових фахових виданнях, визнаних МОН України, та п'яти тезах доповідей, опублікованих на науково-практичних конференціях. Зміст даних наукових публікацій дозволяє сказати, що автором у повній мірі розкрито основний зміст дисертації та обґрунтовано отримані наукові результати відповідно до мети (поставленого завдання) та висновків.

Оцінка змісту дисертації, її завершеності в цілому. Представлені до рецензування дисертація та анотація відповідають вимогам, визначеним постановою Кабінету Міністрів України «Про затвердження вимог до оформлення дисертації» від 12 січня 2017 року № 40.

Анотація дисертаційного дослідження викладена українською та англійською мовами, що відповідає вище зазначеній постанові Кабінету Міністрів України та представляє найвагоміші результати дослідження з означенням їхньої новизни та практичної цінності.

Вступ містить всі складові, рекомендовані чинним законодавством України, зокрема: обґрунтування актуальності теми та проблематики дисертації; значення зв'язку роботи з науковими програмами, темами; формулювання мети, завдань дослідження; визначення об'єкту, предмету та методів дослідження; визначення науково-теоретичного підґрунтя для написання дисертації та нормативну базу наукового дослідження; окреслення практичного значення висновків та положень дисертації; перелік наукових конференцій, де були апробовані основні положення роботи; надання відомостей щодо публікацій здобувача за матеріалами дисертації.

Висновки сформульовані дисертантом чітко і у повній мірі розкривають поставлені у роботі завдання дослідження.

Узагальнюючи викладене, можна зробити висновок про те, що дисертація Панчука Олександра Олександровича є самостійним і завершеним дисертаційним дослідженням, в якому піднята та описана проблематика адміністративно-правових засад застосування адміністративних договорів місцевими органами публічної адміністрації. Положення та висновки дисертації є змістовними та обґрунтованими.

Оцінка відсутності / наявності порушення академічної доброчесності.

Ознайомившись з дисертацією Панчука Олександра Олександровича на тему «Прискорені провадження в адміністративному судочинстві України», слід зазначити, що порушень академічної доброчесності у дисертації не виявлено. Всі запозичення у роботі оформлені відповідно до встановлених вимог з чітким посиланням на першоджерело. Весь текст оформлено належним чином, а сама дисертація є самостійною та оригінальною науковою роботою.

Загалом дисертаційна робота вирізняється системністю викладу, концептуальною цілісністю та належним рівнем наукового узагальнення. Отримані результати сприяють розвитку теоретичних засад і практичних рекомендацій щодо удосконалення законодавства, що регламентує прискорені провадження в адміністративному судочинстві України.

Дискусійні положення та зауваження щодо змісту дисертації. Водночас, поряд з позитивною оцінкою роботи Панчука О.О., дисертація, як і будь-яке нове творче дослідження, містить окремі дискусійні положення, які потребують додаткового обґрунтування чи уточнення під час прилюдного захисту:

1. Потребує уточнення авторська позиція щодо сутності прискорених проваджень в адміністративному судочинстві. Зокрема, у п. 1 наукової новизни автор зазначає на тому, що прискорені провадження – це субінститут адміністративного процесуального права, форма адміністративного судочинства та процедура розгляду та вирішення термінових адміністративних справ в суді першої, апеляційної чи касаційної інстанції. При цьому, у п. 3 наукової новизни здобувач зазначає, що прискорені провадження є формою адміністративного судочинства і змістовно включає в себе спрощене позовне провадження, письмове провадження, а також провадженням щодо розгляду та вирішення термінових адміністративних справ. В той же час, у п. 5 наукової новизни автор зазначає на тому, що у прискореному провадженні вирішуються лише термінові адміністративні справи.

2. Попри те, що в дисертації проведено дослідження процесуальних особливостей застосування прискорених проваджень у адміністративному судочинстві під час вирішення справ, пов'язаних з виборчим процесом, процесом референдуму, щодо реалізації права на свободу мирних зібрань, а також справ за участю суб'єктів владних повноважень, автор недостатньо дослідив процесуальні особливості окремих термінових адміністративних справ, в яких суб'єкт владних повноважень є позивачем (за винятком справ за зверненнями податкових та митних органів).

Разом з тим, наведені зауваження загалом не впливають на позитивну оцінку роботи. Дисертація є завершеним, актуальним, самостійним та аргументованим дослідженням. Положення і висновки дисертації належним чином висвітлені у публікаціях автора та апробовані під час участі у конференціях та у ході навчального процесу.

Висновки дисертації містять головні наукові результати, отримані дисертантом особисто, та синтезують накопичену у змісті інформацію відповідно до сформульованих у вступі загальної мети і конкретних завдань.

Загальний висновок.

Дисертаційне дослідження **Олександра Олександровича ПАНЧУКА** на тему «**Прискорені провадження в адміністративному судочинстві України**», відповідає вимогам, встановленим Порядком підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах), затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 року № 261 (зі змінами і доповненнями від 03 квітня 2019 року № 283, від 19 травня 2023 року № 502, від 3 травня 2024 року № 507), пунктам 6, 7, 8, 9 Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44, є завершеною самостійною науково-дослідною роботою, в якій вирішено важливе завдання для правничої науки з удосконалення прискорених проваджень в адміністративному судочинстві України, а його автор – **Олександр Олександрович ПАНЧУК** заслуговує на присудження йому освітньо-наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 Право.

Рецензент:

**кандидат юридичних наук, доцент,
професор кафедри конституційного,
адміністративного та фінансового права
Хмельницького університету управління та права
імені Леоніда Юзькова**

Роман ГАВРІК